

מידעון (ניוזלטר) מספר 338: ספטמבר 2023 (2)

חדשות האיגוד

מתכננות ומתכננים יקרים.ות,

אנו שמחות להגיש את הגיליון הראשון לשנת תשפ"ד כשהוא גדוש בנושאים מקצועיים מעניינים:

מוזמנות ומוזמנים לקרוא את מירב אהרון גוטמן על הרגליים החוקיות של התסקיר החברתי בתכנון ואת יהונתן הימן שלקראת הבחירות לרשויות המקומיות בוחן את הדרישות של פעילי סביבה וכיצד ניתן לשלב אותן במארג המורכב של מכלול הצרכים והעמדות והדרישות של תושבי היישוב.

אנו מבקשות להזכיר כי הזרזים.ות יכולים עדיין להגיש מועמדות ומועמדים לא.נשי השנה בתכנון! ואם אתם מתכננים צעירים, ערב חשיפה לתכנית המנטורינג מתקיים בקרוב. פרטים בהמשך המידעון.

כתמיד נזכיר שכוחנו ויכולת הפעולה שלנו נובעים מכוחם המצרפי של חברות וחברי האיגוד ומכאן החשיבות הגדולה בהצטרפות לאיגוד, וכעת ניתן להצטרף גם על בסיס חודשי מתמשך. כל הפרטים והרשמה בעמוד החברות [באתר האיגוד](#).

שלכם.
תמי ורחל

ארבעת הרגליים של התסקיר החברתי

מירב אהרון-גוטמן, הפקולטה לארכיטקטורה ובינוי ערים, טכניון

נקודת הכניסה של התכנון החברתי לתהליכי התכנון הוא התסקיר החברתי. תהליכי התכנון מעוגנים בחוק התכנון והבניה, לכן חשוב לעמוד על הבסיסים החוקיים והרגולטורים של התסקיר החברתי, אותו SIA - Social Impact Assessment. התסקיר החברתי-כלכלי איננו כלי חדש, הוא נלמד ונחקר בעולם מזה עשורים (Kahn:1969, Becker:2001). בהתאמה, הצטבר נסיון רב ולאורך השנים הוצגו מתווים שונים לקיומו של התסקיר (רוק:2006, יפתחאל:2014, צ'רצ'מן וסילברמן:2014).

כיום תסקירים חברתיים נכתבים ע"י משרדים המתמחים בניתוח כלכלי וחלקם על-ידי משרדים המתמקדים בסקירות דמוגרפיות וניתוחים מבית היוצר של הגיאוגרפיה החברתית. בתחום ההתחדשות העירונית מתקיימים תסקירים ברמת המתחם. אל מול זאת, במסגרת תכנית מתאר תסקיר שכזה אינו נכתב תדיר. לטענתי, גם אם נכתב, לא תמיד יודעים כיצד לתרגם את התובנות החברתיות לתכנון פיזי. כחברה במועצה הארצית, ובייחוד ביחס לתוכנית המתאר הלאומית למכרות ולמחצבים וביחס להקמת שדה תעופה חדש בישראל, זכיתי לחקור וללמוד את המתכונת של תסקיר חברתי בהקשר של תשתיות גדולות. חשוב לי להדגיש כי התסקיר שונה בתכלית משיתוף ציבור. בעוד ששיתוף ציבור מקדם דמוקרטיזציה של תהליך התכנון, התסקיר החברתי הוא דו"ח מומחה.

ארבעת הרגליים של התסקיר החברתי נגזרות מחוק התכנון והבניה, פסיקה, מדיניות והחלטות ממשלה:

(1) **חוק התכנון והבניה:** סעיפים 6(ד), 8ב, ו-62(ד) לחוק התכנון והבניה דנים בחובה להרכיב וועדה עם אנשי המקצוע החיוניים ביחס לעולמות התוכן של התכנית הנערכת. זאת אומרת כל תכנית שיש בה השלכות חברתיות חובה ללהק את אנשי המקצוע הרלוונטים לוועדת העורכים – זאת אומרת מתכננים חברתיים.

(2) **פסיקה:** בעת"מ 50778, לזובסקי נגד ועדת ערר מחוזית, מחוז תל-אביב מ-2015 התייחסה כב' השופטת ד"ר מיכל אגמון-גונן לנושא עריכת התסקיר החברתי. בפסק הדין ציינה כי ראוי שבתכנית בכלל ובתכניות התחדשות עירונית בפרט יילקחו בחשבון שיקולים חברתיים כגון: עוני, אי שוויון חברתי וכלכלי, קיימות ואיכות הסביבה, התחשבות במיעוטים ובגיל התושבים. היא ביקרה את הגישה הרווחת שמתמקדת כמעט באופן מוחלט במימד הפיזי. היא הפנתה את הקוראים למגמה המתפתחת בעולם של הכללת תסקיר השפעה חברתיים טרם אישור פרוייקטים לבניה. "הכוונה לתסקיר המערך את ההשפעה החברתית של מדיניות תכנון או פרויקט מסוים על הקהילה והפרטים בה".

(3) **תקדים בהליך התכנוני:** החלטה 612 של המועצה הארצית לתכנון ובניה מ-2017 בנוגע לשדה בריר (תמ"א 1/14) נחשבת להחלטה תקדימית. סעיף 3(ז) קובע כי התכנית תלווה במסמך שיבחן השפעות חברתיות-כלכליות של הקמת והרחבת המכרות.

(4) **החלטת ממשלה 2494:** מדדי איכות חיים, קיימות וחוסן לאומי מ-2015 נוגעת לפיתוח מתודולוגי של מדדי איכות חיים, קיימות, וחוסן לאומי. החלטה זו קודמה על רקע הצורך ההולך וגובר של ממשלות להבטיח איכות חיים של תושביהן וחתירה לפיתוח חברתי-כלכלי בר-קיימא ממשלת ישראל, 2016. נקבעו מדדים בתחומים רבים, מאיכות התעסוקה ובטחון אישי, דרך בריאות, דיור ותשתיות, חינוך והשכלה ועד מעורבות אזרחית וממשל, סביבה, רווחה אישית וחברתית ורמת חיים חומרית. המדדים הללו נועדו לספק מידע ולתמוך בתהליכי עיצוב ומדיניות. הערכת המדדים הללו נערכים, נחקרים ונידונים בפועל בתוך הפלטפורמה המקצועית של התסקיר החברתי-כלכלי.

ארבעת הרגליים הללו הן הבסיס לליהוק אנשי צוות מתחום התכנון החברתי ולעריכת תסקיר חברתי.

מירב אהרון-גוטמן היא חוקרת ומתכננת חברתית אשר כתבה SIA בהקשרים שונים, חברת סגל במסלול לתכנון ערים ואזורים בטכניון אשר פיתחה ומלמדת את הקורס 'תכנון חברתי', ושימשה בין השנים 2018-2023 כחברה (מ"מ) במועצה הארצית לתכנון ולבנייה על תקן "אדם בעל הכשרה בסוציולוגיה".

מאמר שכתבה יחד עם הדר שוורץ-אבניאל בנושא אי שוויון חברתי ומרחבי תוך בחינת העיר יבנה התפרסם במסגרת ביטאון "תכנון" של איגוד המתכננים.

להביא את הבשורה הסביבתית למבשרת ציון

יהונתן הימן, מתכנן ותושב מבשרת ציון

הרי ירושלים תמיד היו קרובים לליבי. ההרים האלו הם סמל לחופש, לנחת, ורגיעה, והם חלק בלתי נפרד מהאופי של ירושלים האהובה וסביבתה, עבור תושבי האזור, המבקרים ועבורי. הם הסיבה שבגינה הגעתי ללמוד, כמו בטעות, תכנון. על רקע האירועים הגלובאליים והפוליטיקה הארצית הגועשת, מצאתי את הנפש והמיקוד מתכנסים דווקא לתוך העשייה המקומית – הסביבה הקרובה בה יש לנו השפעה גדולה. מודעה מטעם החברה להגנת הטבע ותנועת "מצילים את הרי ירושלים" בעניין קמפיין "בוחרים בהרים" כמו איתגרה אותי לקחת אחריות מקומית-סביבתית והפכה את המחשבות לפעילות בשטח.

כתושב מבשרת ציון בחרתי לספר על התהליך שאנחנו מקיימים ביישוב לקראת הבחירות, ולדילמות שלי כמתכנן, פעיל ומתווך תהליך. **כמתכנן עירוני-קהילתי שהוא גם אקטיביסט סביבתי** אני מוצא את עצמי לא פעם בקונפליקט הגדול בתוך המתח בין פיתוח לשימור או בין גישות שונות כאשר אני נדרש להיות במקום של מתווך מקצועי וניטרלי.

כחלק מההתארגנות לקראת הבחירות לרשויות המקומיות, קיימנו לאחרונה מפגש פעילים ב"מרפסת הירוקה". המטרה הייתה להניע תהליך גיבוש קבוצה בעלת אג'נדה סביבתית משותפת, כזו הפועלת יחד במקביל למיפוי הסוגיות והנושאים הסביבתיים, דרך העלאת המודעות אליהם והצפתם לשיח ולסדר היום הציבורי. במפגש, שהונחה על-ידי נציגי החברה להגנת הטבע ו'מצילים את הרי ירושלים' השתתפו כ-20 פעילים.

האתגר מרכזי ביצירת שיתוף פעולה הוא יצירת שפה המשותפת. בקרב הפעילים אין תמימות דעים, והם בעלי שאיפות שונות, דגשים שונים ורגישויות שונות. לא תמיד שוררת בין הפעילים אווירת שיתוף פעולה וסולידאריות. יש חיכוכים, אגו ותחרות על משאבים. היו משתתפים במפגש שאתגרו את שאר המשתתפים בנושא שקרוב

לליבם (וגם לביתם) וכאשר סיימו דבריהם קמו ועזבו. איפה השיח המשותף? איפה ההדדיות ואיפה שיתוף הפעולה? נשארנו המומים.

האתגר העיקרי שאני רואה בפנינו בתוך המאבק הוא המתח בין עמדות סביבתיות 'קיצוניות', שאולי ניתן לכנות בחיבה את המחזיקים בהן *early adopters*, לבין הצורך המעשי לקדם אג'נדות בפועל ולהצליח לזכות בתמיכה ציבורית ולדעת רוב. במסגרת צוות תוכן אנחנו מנסים לרכז את עיקרי הסוגיות והשאיפות, ולהצליח לנסח את אותו מצע מוסכם שאליו יוכלו להתייחס המועמדים והסיעות. אנחנו מגבשים מצע עם היבטים תכנוניים כמו ציפוף פנימה או פיתוח מקיים, אבל השאלה מיהו הריבון - ה'דמוס' - (העם) או גורמי המקצוע מרחפת מעל הפעילות עצמה.

מפגש פעיל סביבה ב"מרפסת הירוקה" במבשרת ציון. (צילום: יונתן הימן)

כך, **פיתוחו של כביש עוקף ליישוב** ייפגע אנושות בשטחים רגישים מאוד ויהווה עוד פרוסה בסלאמי שהוא כביש הטבעת המערבית, אך חלק גדול מתושבי היישוב רוצים בקידומו לטובת חיבור שכונת עין חמד המנותקת והקטנת התנועה המטרופולינית בתוך היישוב. **איך מקדמים, ומהו אותו פיתוח מקיים אמיתי?** נושאים מהותיים של גינון מקיים וחסכוני, איכות החינוך, הרווחה ועוד כמו נזנחים לטובת נושאים שהוגדרו כסוגיות ליבה מרכזיות בין היתר כי הם פשוטים יותר. ראש המועצה שנחשב למצליח ומביא 'קבלות' מתמקד בפיתוח היישוב מתוך דגש על נראות ומיתוג – גינון מרשים וראוותני, הקמת מזרקות מוארות או מופעי בידור. **איך מקדמים תנועה מקיימת אמיתית?** הליכתיות, תחבורה ציבורית, מיקרו-מובילטי, שיתאימו לאופי יישוב עם רמת המינוע הגבוהה במחוז ירושלים? קל להסכים שצריכה להיות אפשרות להליכה בטוחה אבל היצע החנייה לא תואם לביקוש אז חוסמים מדרכות וחונים בצורה מסוכנת באדום-לבן. האם נצליח לקדם במסגרת המצע אכיפת חניה משמעותית שנתפסת הרבה פעמים כהגבלה לא סבירה עבור בעלי הרכבים?

נקודות המבט של רוב תושבי היישוב הן סבירות – חיבור שכונות, פיתוח ונראות העיר, נגישות ותחבורה נוחה, תפעול מקיים ועוד. האם תהיה תמיכה ציבורית אם האם הדרישות הסביבתיות יהיו קיצוניות? כמתכננים ואנשי מקצוע שעוסקים במדיניות ציבורית נשאף תמיד לאיזון הרצוי, אך כפעילים סביבתיים נבקש לקדם הרחבה ומענה להיבטים הסביבתיים.

המפגש עם הפעילים האחרים ועם עמדות הקונצנזוס ביישוב, כאשר כל צד טוען לצדק מוחלט בטענותיו, איפשר לי לבחון מספר היבטים. איפה נמצא אותו איזון ראוי עבור מדיניות סביבתית, בין הרוב הדמוקרטי, הנבחר, לבין עמדות מקצועיות? מה המקום הנוח עבורי בתהליך כמתווך המפגש, איש מקצוע בתחום התכנון או בעמדה המתגרת של פעיל ובעל דעה? שאלות שעלו בי נגעו באיך הנטייה של אנשי המקצוע להעדיף את "הטוב המשותף" פוגשת את ההעדפות של "הרוב הדומם"? האם כמתכננים אנו מובילים למהפכה תכנונית כאשר ה"עם" עדיין אינו מוכן לכך? האם אנחנו מודעים יותר להתחממות הגלובאלית, לקצב הפיתוח ההולך והגובר ול"צו השעה" כך שאנחנו מוכנים לקחת סיכון רב יותר ולקדם אג'נדות קיצוניות יותר? כיצד אנחנו מתקרבים למרכז, לאיזון ולשינוי עמוק ומתמשך? ולבסוף, כיצד אנו מקדמים שיח השתתפותי שבו מחפשים ביחד את הטוב המשותף?

הבחירות המתקרבות לרשויות המקומיות הן ההזדמנות הגדולה שלנו להשפיע, כבעלי מקצוע, מחזיקי תפקידים ותושבים. הבחירות המקומיות הן מבין ההליכים הדמוקרטיים המשמעותיים ביותר והשתתפות היא הדרך שלנו להשפיע – אז צאו להשתתף, צאו להצביע! ואם אתם גרים פה באזור, התעניינו אצל המועמדים אצלכם מה הם חושבים בעניין הרי ירושלים!

יהונתן הימן, מתגורר במבשרת ציון. מתכנן עירוני-קהילתי במינהל-קהילתי רוממה ומינהל-קהילתי מעלה רמות.

מי המשפיע/ה שלך?

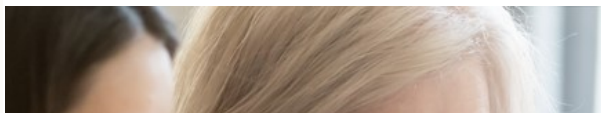
מצביעות ומשפיעות עכשיו

המשיפיעים/ות בתכנון תשפ"ג

איגוד המתכננים בישראל
ISRAEL PLANNERS ASSOCIATION
رابطة المخططين في اسرائيل

הארכת מועד הגשת מועמדיזיות 30.9.23

לטופס הבחירה!

תכנית המנטורינג:
ערב חשיפה ראשון

ערב חשיפה

כאמין מסואו!

תכנית המנטורינג
של איגוד המתכננים בישראל

למתכננים/ות צעירים/ות
ולסטודנטים/יות לתכנון עירוני

אנו שמחות להזמינכם.ן לערב חשיפה ראשון מסוגו לתכנית המנטורינג למתכננים ומתכננות צעירים.ות של איגוד המתכננים.

ערב החשיפה ייערך ביום ג', 17 באוקטובר 2023, בין השעות 20:00 - 21:30 בזום והוא מיועד למתכננות ומתכננים צעירים בתחילת דרכם.ן ובוגרי ובוגרות תואר שני בלימודי תכנון המעוניינים בחניכה, הכוונה וליווי מקצועיים על ידי מתכננים.ות עתירי.ות ניסיון.

קישור למפגש

הוספה ליומן:

דרושים.ות למשרות תכנון

ללוח המשרות

מחפשים מתכננים.ות? שלחו אלינו את פרטי המשרה: igudm1@gmail.com

קולות קוראים, כנסים ואירועים

יום פתוח QGIS

!!! שימו לב !!!
האירוע היום, חמישי, בשעות הערב

יום פתוח QGIS בעברית.
ד"ר שירן חביבי תדבר על הפקת מידע מתמונות לוויין באמצעות

כלי ניתוח פשוטים ב-QGIS, עם דגש על ניתוח שינויים בזמן.
ארו שריג ידבר על שימושים יומיומיים ב-Themes ו-Style Manager.

היום, יום ה', 28 בספטמבר 2023, 20:30 ב-Youtube

ליום הפתוח ב-Youtube

הוספה ליומן:

קורס להכשרת מובילי.ות שינוי 2023-2024

של בית הספר לשלום נווה שלום ושל המרכז הערבי לתכנון אלטרנטיבי

הקורס מיועד למתכננים עירוניים, אדריכלים ומנהנדסים אזרחיים שהם גם מתכננים ערבים ויהודים. מטרת הקורס לתרום במתן כלים, ידע וניסיון מקצועיים להובלת שינוי במדיניות בתחום התכנון. בליבו של הסכסוך עומדים נושאים של קרקע וזכויות תכנון במרחב. לאור ההצלחה של המחזורים הקודמים אנחנו פותחים מחזור חמישי.

פתיחת הקורס: יום ה', 30 בנובמבר 2023
משך הקורס: 120 שעות במשך שנה

סגירת הרשמה: יום א', 15 באוקטובר 2023

التسجيل להרשמה

הוספה ליומן:

השאיפה לאפס

הכנס השנתי של המועצה הישראלית לבנייה ירוקה

איך מיישמים מדיניות תכנון ובנייה ירוקה תוך שאיפה לאיפוס פחמני ואנרגטי בתהליכי התכנון, הבנייה ועיצוב מרחבי החיים של כולנו?
איך אתגרי האקלים משפיעים על הצורך בבנייה ירוקה, תכנון עירוני מקיים ופיתוח בר קיימה?
ואיך כל זה קשור לחומרי הגלם והפסולת של ענף הבנייה?

יום ב', 16 באוקטובר, 2023
ביתן 10, אקספו תל-אביב

לפרטים והרשמה

הוספה ליומן:

מקום לחלום

כנס איגוד אדריכלי הנוף

על תפקידו של אדריכל הנוף ביצירת מרחבים לתקווה

יום ה'ו', 26-27 באוקטובר, 2023
ביתן 10, אקספו תל-אביב

לפרטים והרשמה

הוספה ליומן:

